

BARABÁS TIBOR:

SZABÓ ERVIN

Születésének századik évfordulóján méltó tisztelettel emlékezünk a marxizmus egyik legkiválóbb magyar úttörőjére, a tudományos szocializmus tanítójára és propagátorára. Szabó Ervin Marx és Engels válogatott munkáinak közreadásával, fordításával hozzáférhetővé tette a történelmi materializmus alapvetését és ragyogó alkalmazását, a politikai gazdaságtan bírálatát, a kapitalista társadalom szerkezetének és tendenciáinak marxista anatómiáját.

Az elszegényedett polgárcsaládból származó Szabó Ervin a századforduló idején lett szocialistává. A monarchia gazdasági és politikai konfliktusai meg-

érlelték már értelmiségünket a szocializmus tanításaira, de olyan országban, ahol az osztályharcot sohasem vívták a végsőkig, ahol érdekek és elvek kusza összevisszaságban keveredtek, a szocializmus megerősödésének kezdeti korszaka is felemás és következtelen nézetekkel küzdött.

A XX. század első napjaitól Szabó Ervin fényes teoretikus fegyverzettel szállt a küzdőterre, harcolt és vitázott a Társadalomtudományi Társaságban a szociáldemokrata vezetőkkel, és fiatalos forradalmi hévvel intézte üzeneteit a diáksághoz, az egyetem ifjúságához. Azok a tanulmányai, amelyeket a „Huszadik Század”-ba írt az 1902. és 1903. évi munkásmozgalmak fejlődéséről, mély és általános tájékozottságát bizonyítják. Szabó Ervinnek világos képe volt a francia, olasz, belga, spanyol, angol — általában a nyugati — munkásmozgalmakról, és rokonszenvezett — bár nem ismerte eléggé — az orosz munkásmozgalom törekvéseivel. Internationalizmusa mindig szilárd és meggyőző volt. Az 1902-es nemzetközi diákkongresszushoz intézett üzenete bátran

leleplezi a nemzetiségi elnyomást, a hazai kultúrsovinizmust, és azoknak az oldalára áll, akiket intézményesen kitagadtak a jogokból. Szembeszáll a monarchia korának liberális „szabadságeszményével” is. Bebizonyítja, hogy intézményeiből és törvényeiből hiányzik a nép szabadságának minden feltétele. „Ma, a parasztság felszabadítása után, az összes polgárok egyenjogúsága idején, a népképviselőten alapuló alkotmány idején, 17 millió lakosságból egymillió a választó, egymillió élvez politikai jogokat.” A diákokhoz intézett, 1903-ban megjelent üzenete a nemzetköziség szenvedélyes pátosztól izzik.

Már az 1902. és 1903. évi munkásmozgalomról írott történelmi összefoglalásában szembeötlő Szabó Ervin rokonszenve az általános sztrájk és a szindikalizmus elvei iránt. Nagy érdeme, hogy világosan látta, és bátran leleplezte a szociáldemokrata reformizmus antimarxizmusát. Így írt róluk: „Talán közvetlenebb befolyást gyakorolnak a törvényhozásra és a kormányzásra, mint az osztályharcot szigorúan értelmező társaik. Én azonban azt hiszem, hogy

027. h (008)

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR
HÍRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 387-748, 340-726

1977 AUG 3 1

ORSZÁG VILÁG

az optikai csalódás, hogy a szocializmustól ők távolabb vannak, mint a makacs negativisták." Az az ideológiai válság, amely nyugaton az imperialista háború reformista igenléséig jutott, Szabó Ervint sok helyes, de számos hibás következtetéshez is vezette. Szembefordult a parlamenti kreténizmus elvtelenségével, bebizonyította, hogy a polgári államba való belenövés minden, csak nem szocializmus — a politikai párt fogalmát azonban a reformista párt gyakorlatával azonosította. Azt hitte, hogy a párt semmiképp sem lehet az osztályharc közös szervezete. A harc vezetésére csak a szakszervezeteket látta hivatottnak, fegyverének meg az általános sztrájkot. Erkölcsi bátorsága, a forradalmi mozgalom iránti szolidaritása ennek ellenére mégis mindig a születő új mellé állította. 1904 tavaszán Szabó Ervin körül alakult ki az az ellenzéki csoport, amely a szociáldemokrata bürokratizmus ellen szervezkedett. Ő irányította az ellenzék „Világosság” című folyóiratát is. Tanulmányokat írt a túlzott pártcentralizmus ellen, anélkül, hogy a forradalmi párt kon-

cepciójáig eljutott volna. A háború kérdésében következetes antimilitarista, tanítója és támogatója a forradalmi háborúellenes csoportnak. Válogatott tanulmányainak bevezetője jól vonja meg ideológiai munkásságának mérlegét: „Tovább azonban nem léphetett, mert sem Magyarországon, sem nemzetközileg nem látott olyan erőt, amely eredményesen tudna szembeszállni a háborúval és a háborút termő imperializmussal. Mint egész életművében, itt is visszatükröződött korának ez az ellentmondása, amely a magyar forradalom objektív szükségessége és a munkásmozgalom szubjektív felkészületlensége között nyilvánult meg.” 1918 elején már nagybeteg volt. Még megérhette, hogy tudományos munkásságának méltó elismerésül 1918-ban a moszkvai Szocialista Akadémia egyetlen magyar tagjául választotta. Szabó Ervin nagy életműve — könyvtárügyi és könyvészeti munkáival együtt — nemcsak a századforduló értelmiségét és munkásosztályát táplálta. Tanítója és nevelője lett két új szocialisa nemzedéknek. És az marad a jövőben is mindazok számára,

akik inspirációt tudnak meríteni ideológiai munkásságából, szellemének erkölcsi erejéből, és a munkásosztály iránti odaadó hűségéből.

A válogatott munkái elé írott előszó nemcsak Szabó Ervin munkásságára érvényes. Végső konklúziója méltón osztja meg az érdemet és a felelősséget minden progresszív életmű érdemei és hibái között. A történelmi materializmus szellemének tartozunk azzal is, hogy valakinek a világnézeti következetlenségéből annyit hárítsunk a társadalmi és történelmi viszonyokra, amennyi azokból származott. És annyi érdemét ismerjük el az úttörőnek, amennyi megilleti. „Életműve így is befejezett egész, legkimagaslóbb, egyéni teljesítménye a századelő magyar munkásmozgalmának. Esetlegességeit betemette, téves nézeteit — amelyekkel meg kellett és meg kell küzdeni — megcáfolta, de maradvány értékeit megőrizte és megérlelte az idő. A szocialista gondolat, amelynek magvait áldozatosan és fáradhatatlanul vetette egész küzdelmes életében, kiirthatatlan immár a magyar földből.”